

Van wie is het water?

Of liever: wie mag het gebruiken?

Flore Vavourakis

Instituut voor Goederenrecht (KU Leuven)

24/04/2023

Groeiend ecologisch en sociaal bewustzijn

- verworven (eigendoms)rechten <> verplichtingen, het algemeen belang
- art. 3.43 nieuw BW: de gemene voorwerpen/commons
  - gebruik conform algemeen belang
  - het besef dat onze grondstoffen eindig zijn
  - intergenerationeel element duurzaamheid

MAAR

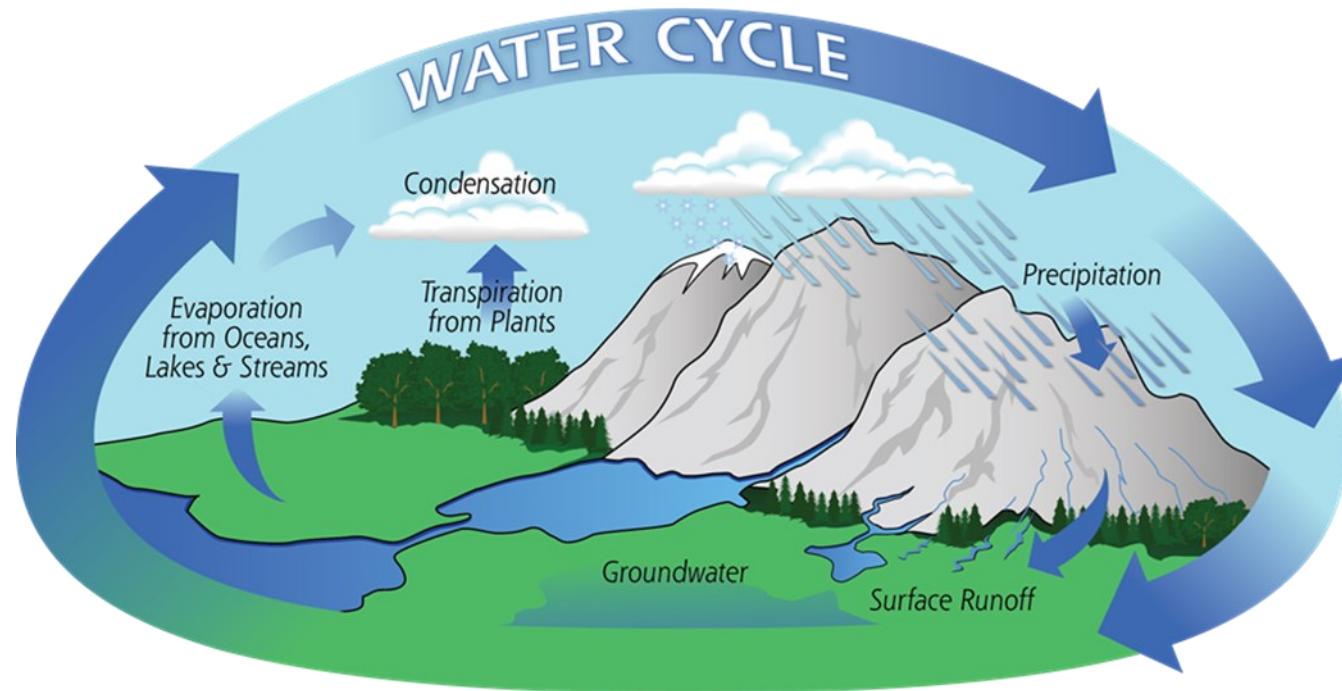
- 1) economisch-sociaal-ecologisch wenselijke uitkomst = ?
- 2) spanningsveld: water als economische grondstof <> bescherming
- 3) juridische 'obstakels' voor duurzame projecten: rechtsonzekerheid over rechten op water (aard en tijdsdimensie)
- 4) statisch recht <> waterverdeling: nood aan interdisciplinair onderzoek

Water als gemeen voorwerp

- (stromend) water als standaard voorbeeld
- watergebruik in algemeen belang + niet in zijn totaliteit toe-eigenbaar = ?
- *U. Mattei, Fr. Ost, M-S de Clippele*: 3 pijlers to common
  - 1. Toegang tot grondstof + verdeling gebruiksrechten**
    - uitdaging vluchtigheid, (non-)rivalrous & (non-)excludable
    - welke rechten?
  - 2. Gemeenschap + beheer**
    - kritiek *prof. N. Bernard*: niet toegelicht
    - wie vertrouwen we (om het water te beheren)?
  - 3. Duurzaamheid**
    - cumulatief effect diverse gebruiken, tijdsvariabiliteit, prioritering
    - hoe sociaal-ecologisch-economisch wenselijke uitkomst creëren?

België: versnippering

- Kwalificatie zoet water verandert doorheen **hydrologische cyclus** + **menselijke interventies**
- **Spanning:** water als common (duurzaamheid) <> grondstof, de facto toe-eigeningen, non-excludable

België: versnippering

“Soorten” zoet water	Kwalificaties
Hemelwater voor captatie	Res nullius
Waterlopen (bevaarbaar/onbevaarbaar)	-Bedding: vermoeden openbaar domein -Water zelf: gemeen voorwerp of res nullius
Ander “stromend” oppervlaktewater	Gemeen voorwerp, res nullius of private eigendom (mandeligheid) cfr. rechten aangelanden
“Stilstaand” oppervlakte- of grondwater	Private eigendom (natrekking) of res nullius
“Stromend” grondwater	Gemeen voorwerp of openbaar domein (of toch private eigendom)
Water binnen kunstmatig netwerk	Private eigendom of “a common”
Anderszins gecapteerd, verwerkt, geïndividualiseerd water	Private eigendom (eerste capteerder van res nullius, na verkoop...)

Gemeen voorwerp (bescherming) <> res nullius (private eigendom verwerven)

Rechtsvergelijkend perspectief

- *Dellapenna*: 3 soorten regelingen van gebruiksrechten op water

“Common” property = riparian rights	Private eigendom	Publieke eigendom
Aangelanden bepalen zelf grotendeels wanneer, waar, hoe en hoeveel water ze gebruiken	Rechten in termen van hoeveelheid, tijdstip, plaats, gebruikswijze etc.	(Tijdelijke) vergunningen (lokale) overheid voor specifiek gebruik
potentiële gebruikers met rechtmatige toegang tot waterbron (meestal landeigenaars)	Voorrangsregeling: meestal eerste gebruiker	Vergunningshouder
Gelijk recht van andere eigenaars, natuurlijke loop water	Prioriteitsregeling	Toestemming afhankelijk van redelijk gebruik
Werkt niet bij tekort, onvoorspelbaar, problematisch cumulatief gebruik, onderinvestering	Blijvende onduidelijkheid, problematische prioriteitsregeling (geen maximization of marginal productivity, geen risk pooling)	Zelden niet hernieuw, tijdsdimensie (rechtszekerheid voor investeerders) Spanning water als common/ commodity

Private waterrechten en vergunningen

1. Vergunningenstelsel <> private waterrechten

salva rerum tertium

2. (sterk begrensd) eigendomsrecht <> (zakelijk/persoonlijk) gebruiksrecht

(vrij) bepalen wie welk water krijgt > gebruik Cfr. waterdelen, flessenwater

- Toe-eigenbaarheid (res nullius)

- Gebruik/beschikking (na toe-eigening)

Grenzen < Beschermingsstatuut
(gemeen voorwerp als bijkomende kwalificatie voor al het water)

⇒ **Concrete invulling beschermingsstatuut** op snijlijn publiek/privaatrecht verduidelijken a.d.h.v. principes duurzaam waterbeheer

⇒ Focus op **duurzame waterverdeling** i.p.v. (onteigenings)vergoedingen

Casus: abdijbier

- Waalse bron
- Waterverdeling via overeenkomsten tussen kalkreus – abdij – gemeente
- Ontginningsvergunning <> abdijbier paters: zakelijke rechten

Welk recht hebben de paters?

- Persoonlijk recht of erfdienstbaarheid?
- Belang onderscheid: tegenwerpelijkheid + vergunning/zakelijke rechten
- Vergunningsvoorwaarde: Kalkreus zou pomp installeren om waterlevering aan paters te garanderen $\neq$ negatieve last
- Erfdienstbaarheid: zekerder recht op lange termijn

- David vs. Goliath
- Gevaar precedent
- Paters als sympathieke partij
- Maar aanvaardbaar dat individuele overeenkomsten waterverdeling voor lange termijn bepalen?

cfr. wie vertrouwen we/beschermen algemeen belang maar ook innovatieve projecten niet hinderen

Bedankt!

Contactgegevens:
flore.vavourakis@kuleuven.be